

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf

<i>Jeroen Van Nieuwenhove, Stefan Sottiaux, Christian Behrendt, Wouter Pas</i>	XI
--	----

In naam van het Belgische volk. Een preambule of algemene bepaling voor de Grondwet

Stefan Sottiaux

I. Inleiding	3
II. Definitie, types en functies	6
A. Begripsomschrijving	6
B. Inhoud	7
C. Functies	8
III. Het debat: argumenten voor en tegen een preambule of algemene bepaling	10
A. De voordelen	11
B. De nadelen	11
IV. Een concreet voorstel	15
V. De procedure	16

De wijzigingen van de grenzen van de Belgische staat sinds 1830

Christian Behrendt

I. De landsgrenzen	21
II. De zee grenzen	32
III. De bijzondere grondwettelijke regeling inzake de bekrachtiging van verdragen die grenswijzigingen inhouden	34
IV. Besluit	35

**Het soevereiniteitsbegrip in artikel 33 van de Belgische Grondwet.
Of hoe de slagpin uit een rokend pistool werd gehaald**

Christophe Maes

I.	Inleiding	39
II.	De klassieke visie	40
	A. Principe en grondslag van artikel 33 van de Grondwet	40
	B. De vetusteit van de huidige interpretatie	42
III.	De kritiek	45
	A. Kritiek op de evolutieve interpretatie van artikel 33 van de Grondwet	45
	B. Kritiek op de tekstualistische, klassieke interpretatie	48
IV.	Soevereiniteit in intellectueel-historisch perspectief	51
	A. Absolute en ondeelbare soevereiniteit	51
	B. Gelimiteerde soevereiniteit	54
	1. SIEYÈS: gelimiteerde en ondeelbare soevereiniteit	56
	2. CONSTANT: gelimiteerde en deelbare soevereiniteit	59
V.	De Belgische notie van soevereiniteit	62
	A. Gelimiteerde soevereiniteit	62
	B. Deelbare soevereiniteit	64
	C. Extra-constitutionele waarborgen	69
VI.	De opportuniteit van een nieuw artikel 33	73
	A. De normatieve waarde van artikel 33 van de Grondwet	73
	B. Een herformulering van artikel 33 van de Grondwet?	76

De *Kompetenz-Kompetenz* en de Belgische Grondwet

Benjamin Dalle

I.	Inleiding	81
II.	Het concept " <i>Kompetenz-Kompetenz</i> "	82
	A. Definitie en oorsprong van <i>Kompetenz-Kompetenz</i>	82
	B. <i>Kompetenz-Kompetenz</i> en (con)federalisme	86
	C. <i>Kompetenz-Kompetenz</i> en de residuaire bevoegdheden	91

III.	De invloed van deelstaten in federale staten bij het bepalen van de eigen bevoegdheden	92
	A. Directe participatie van de deelstaten in een conventie	92
	B. Initiatiefrecht voor de deelstaten	93
	C. Ratificatie door de deelstaten	95
	D. Indirecte participatie van de deelstaten door middel van een tweede kamer	97
	E. Informele politieke consultatie en participatie van de deelstaten	98
IV.	<i>Kompetenz-Kompetenz</i> in het Belgisch staatsrecht	100
V.	Mogelijkheden voor een versterking van de Belgische deelgebieden bij het vaststellen van de bevoegdheden	106
	A. Versterking van de invloed van de deelgebieden zonder formele overdracht van de <i>Kompetenz-Kompetenz</i> naar de deelgebieden	106
	B. De formele overdracht van de <i>Kompetenz-Kompetenz</i> naar de deelgebieden	109
VI.	Tot slot	115

Implementatie van de grondwetgevende bevoegdheid voor de deelstaten

Jeroen Van Nieuwenhove

I.	Inleiding	119
II.	Wat is een deelstaatgrondwet?	120
III.	Uitgangspunt: aanpassing van de federale Grondwet vereist	121
IV.	Uitdrukkelijke of impliciete bevoegdheidstoewijzing?	124
V.	Voor welke deelstaten?	127
VI.	Rechtskracht van de deelstaatgrondwetten	132
VII.	Rechterlijke toetsing van de deelstaatgrondwetten	133
VIII.	Homogeniteitsclausule	134
IX.	Tekstvoorstel	142

**Decentralisering en privatisering van regelgevende bevoegdheid:
naar een grondwettelijke verankering?**

Valérie De Schepper en Emmanuel Slautsky

Inleiding	147
I. Toewijzing en delegatie van regelgevende bevoegdheid aan “niet-politiek verantwoordelijke instellingen”: gevalstudies	150
A. Regulators	150
1. Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie	151
a. Reden van bestaan	151
b. Structuur	152
c. Functies	153
d. Controle	154
e. De adviespraktijk van de Raad van State ten aanzien van de regelgevende bevoegdheid van het BIPT	156
2. Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas	163
a. Reden van bestaan	163
b. Structuur	164
c. Functies	165
d. Controle	166
e. De adviespraktijk van de Raad van State en de recht- spraak van het Grondwettelijk Hof ten aanzien van de regelgevende bevoegdheid van de CREG	168
B. Beroepsordes	170
1. Orde van Advocaten	172
a. Reden van bestaan	172
b. Structuur	172
c. Functies	173
d. Controle	174
e. De adviespraktijk van de Raad van State en de recht- spraak van het Grondwettelijk Hof ten aanzien van de regelgevende bevoegdheid van de Orde van Advocaten	176
2. Orde van Artsen	178
a. Reden van bestaan	178
b. Structuur	179
c. Functies	179
d. Controle	180
e. De adviespraktijk van de Raad van State ten aanzien van de regelgevende bevoegdheid van de Orde van Artsen	181
C. Sportfederaties	183

1. Reden van bestaan	184
2. Structuur	184
3. Functies	184
4. Controle	185
5. De adviespraktijk van de Raad van State ten aanzien van de (quasi-)regelgevende bevoegdheid van sportfederaties	186
II. Toewijzing en delegatie van regelgevende bevoegdheid aan “niet-politiek verantwoordelijke instellingen”: poging tot synthese	190
A. Afdeling Wetgeving van de Raad van State	191
B. Grondwettelijk Hof	194
III. Naar een nieuwe grondwetsbepaling?	199
A. Een nieuwe grondwetsbepaling? Voor- en nadelen	199
1. Voordelen	200
2. Nadelen	205
B. Voorstel van grondwetsbepaling	208
Besluit	209

Een eeuwigheidsclausule om de rechtsstaat in de Belgische Grondwet te verankeren

Evelyne Maes

I. Inleiding	213
II. Bestaan er supragrondwettelijke normen die met een eeuwigheidsclausule dienen te worden beschermd?	214
A. Buitenblik	214
1. Duitsland	214
2. Frankrijk	219
3. Verenigde Staten van Amerika	220
B. Het pleidooi voor een eeuwigheidsclausule in de Belgische Grondwet	221
1. De Belgische Grondwet is niet inhoudelijk verankerd	221
2. Over de geldigheid van bevoegdheidsbeperkingen van de grondwetsherziener	224
3. Een eeuwigheidsclausule als rechtsstaatsvereiste	228
a. Rechtsstatelijke beperkingen op de bevoegdheid van de grondwetgever of van de grondwetsherziener	228
b. Welke beperkingen?	231

III.	Rechterlijke toetsing	232
	A. Buitenkijk	232
	1. Duitsland	232
	2. Frankrijk	233
	3. De Verenigde Staten van Amerika	236
	B. België	238
	C. Is rechterlijke toetsing wenselijk of noodzakelijk?	239
	1. De rechtsstaat en “ <i>le pouvoir du dernier mot</i> ”	239
	2. De door het supranationale recht opgelegde rechtsstaat	242
	D. De lege ferenda	246

IV.	Besluit	248
-----	---------	-----

Democratisch grondwetgeven: utopie of reële mogelijkheid?

Ronald Van Crombrugge

I.	Inleiding	251
II.	De procedure voor grondwetsherzieningen	253
	A. De doelstellingen van artikel 195 van de Grondwet	253
	B. De tekortkomingen van de huidige procedure	255
III.	Democratisch grondwetgeven als oplossing	257
IV.	Lessen uit het buitenland	261
	A. Enkele (recente) ervaringen met democratisch grondwetgeven	261
	1. Experimenteren met democratisch grondwetgeven	261
	2. Democratisch grondwetgeven in diep verdeelde maatschappijen	268
	B. Lessen die uit deze ervaring getrokken kunnen worden	275
	1. Transparantie is cruciaal	275
	2. Burgers moeten reële invloed kunnen uitoefenen	277
	3. Het politieke bestel mag niet worden uitgesloten	278
	4. De maatschappelijke context moet in rekening worden gebracht	279
	5. Een participatieve constitutionele cultuur is noodzakelijk	282
V.	Toepassing op België	284
	A. De lege lata: de grondwettigheid van burgerparticipatie onder de huidige procedure	284
	B. De lege ferenda: een nieuw artikel 195 van de Grondwet	286
VI.	Conclusie	292